

ÆP 55-59

baggrund af for-
Når for eksempel
ten er forskellige,

sdebat i Danmark
orkild Bak m.fl.:
s, 2010.

andag

irige mænd. Men
kategori er dømt
Så er vi nede på, at
dlige 20-24-årige
le. Men de udgør
le indvandrere.

årige indvandrere
ndkomst. Men vi
rocent. For dan-
cent.
e 20-24-årige er i
nde uddannelse.
kere er 36 procent.
(cirka 64 procent)
, som flertallet af
ocent) går i kirke.

ar andre observati-
e, som folk må
er den politiske
dierne. Og stati-
egne alle mulige
n vælger den posi-
g til sagen, om
på den målgrup-
ilket udsnit af en
. Det kalder på ef-
på helhedsbille-
ker politiske lyn-
istorie (...).

så handler det om forskellige værdigrund-
lag, og disse forskellige værdigrundlag
kommer klart til udtryk i integrations-
spørgsmål.

Generelt kan man sige, at tonen i Dan-
mark er hård. Ofte hører vi bekymringer-
ne om, at indvandrere kan være skyld i, at
vi kommer til at mangle penge til velfærd,
at islam trænger sig frem, og at der er risi-
ko for, at den danske kultur og den danske
kulturarv langsomt smuldrer, hvis ikke
tendenserne til et multietnisk samfund
stoppes. Denne retorik er blevet en natur-
lig del af den politiske debat og har været
det gennem de sidste små 20 år.

Når vi på den måde læser mange ar-
tikler om et emne og derefter undersøger,
hvordan emnet bliver italesat, så foretager
vi en „diskursanalyse“. Ovenfor er der så-
ledes foretaget en „lille“ diskursanalyse.

Diskursanalysen af avisartiklerne er lavet
ud fra den forudsætning, at medierne er
med til at bestemme normer og værdier.
Det betyder selvfølgelig, at et enkelt ind-
slag vist i Nyhederne en enkelt gang ikke
har den store indflydelse på befolkningens
holdninger. Det handler om den samlede
effekt af mange ensartede historier over
en længere periode. Derfor er det relevant
at beskæftige sig med, hvordan indvandre-
re generelt bliver beskrevet i medierne
over en længere periode.

2.13 At italesætte virke- ligheden – diskurser om indvandrere?

I det følgende vil vi arbejde lidt videre med,
hvad en diskursanalyse er, og hvordan den
kan anvendes som redskab til at undersø-

**TABEL 2.4. ANDELEN AF INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE MED IKKE-
VESTLIG OPRINDELSE SAMT PERSONER MED DANSK OPRINDELSE, DER
SYNES MEGET GODT OM FORSKELLIGE STYREFORMER AT REGERE DAN-
MARK PÅ. 2016. PROCENT.**

	Indvandrere	Efterkommere	Dansk oprindelse
At landet har en stærk leder, der ikke behøver at bekymre sig om Folketing og valg	27	19	18
At eksperter, og ikke regeringen, træffer beslutnin- ger efter, hvad de mener, er bedst for landet	36	31	29
At militæret styrer landet	10	6	2
At borgerne vælger politikere, som repræsenterer dem og tager beslutninger på deres vegne	82	78	92
Demokratiindeks	85	83	93

Note 1: Tabellens første fire rækker er baseret på 1.969 besvarelser fra indvandrere, efterkommere og personer med dansk oprindelse, 2016.

Note 2: Andelen af besvarelserne *ved ikke* og *ønsker ikke at svare* på de fire spørgsmål er væsentlig større blandt indvandrere og efterkommere end blandt personer med dansk oprindelse, hvilket betyder, at personer med ikke dansk oprindelse har været betydeligt mere usikre i deres besvarelser.

Note 3: I demokratiindekset indgår alene de svarpersoner, som har afgivet en konsistent positiv holdning til demokrati og negativ holdning til de øvrige tre autoritære styreformere.

Kilde: Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriets Medborgerskabsundersøgelse.

ge, hvad der foregår, når vi diskuterer integrationspolitik.

En diskursanalyse tager udgangspunkt i diskurser. En diskurs er en mængde udsagn i form af skrift eller tale, som er med til at definere, hvordan vi betragter virkeligheden. En diskurs udgør med andre ord de „briller“, vi ser verden med.

For at illustrere, hvad en diskurs er, vil vi starte et lidt andet sted. En stor del af debatten, når man diskuterer integration, handler om medborgerskab. I hvor høj grad er indvandrere og efterkommere medborgere, der vil det samfund, som de lever i. Medborgerskab handler blandt andet om demokrati.

Hvad viser tabel 2.4? Det afhænger i høj grad af øjnene, der ser. Umiddelbart kunne man forestille sig mindst to versioner.

Eksempel 1

„Stadig stor forskel på opbakning til demokratiet hos etniske danskere og indvandrere og efterkommere“

Mange indvandrere bakker op om noget så udansk som en stærk leder, der ikke behøver at bekymre sig om Folketing og valg. Næsten 1/3 af alle indvandrere er tiltalt af tanken om den stærke leder. Dette skal ses i forhold til, at under 20 procent af de etniske danskere mener det samme. Med hensyn til de værdier, der ligger til grundlag for det repræsentative demokrati, er indvandrere også mere skeptiske end de etniske danskere. Der er således 10 procent færre indvandrere, der bakker op om, at det er godt, når borgerne vælger de politikere, der skal tage beslutninger. Det er således tydeligt, at indvandrere ikke bakker så meget op om det danske repræsentative demokrati som folk med dansk oprindelse.

Det er umuligt at afgøre, hvem der har (mest) ret. De samme tal kan bruges til at fremføre to meget forskellige konklusioner – nemlig på den ene side at det går dårligt med integrationsprocessen, og at der stadig er stor forskel på indvandreres og efterkommeres opbakning til demokratiet. Eller på den anden side, at indvandrere bakker op om demokratiet. Hvordan man tolker tallene og figuren, afhænger af, hvilken diskurs eller hvilken virkelighedsopfattelse, der er gældende, når integrationsprocessen bliver diskuteret i det offentlige rum. Vil man gerne tegne det negative billede af manglende tilslutning? Eller ønsker man at fremhæve et mere positivt billede af indvandrernes demokratiske integration? I det følgende vil vi fokusere på, hvordan man kan „*italesætte en virkelighedsopfattelse*“.

Eksempel 2

„Også indvandrere og efterkommere bakker op om demokrati“

Der er stor opbakning til det repræsentative demokrati. Både indvandrere og etniske danskere bakker op – for begge grupper er der en tilslutning på over 80 procent. For indvandrere er opbakningen 82 procent, og for de etniske danskere er der en opbakning til det repræsentative demokrati på 92 procent.

Dette slår også igennem i tabellen demokrati-indeks, som igen viser en solid opbakning fra både indvandrere og etniske danskere til det danske demokrati.

2.14 At italesætte en virkelighedsopfattelse – diskurst

Ovenstående eksempler viser, at det har betydning, hvordan vi tolker og italesætter virkeligheden. For nogle ord, og nogle synsvinkler, som vi vælger, skal beskrive det, vi vil have til bindelse, at det kan være skæftige sig med et teoretisk påpege, at skaber vores virkelighed den måde, problemet vi hele tiden via nogle sociale relationer, der handler om, at dårligt uddannede danskere i uddannelse, det til sidst virkeligt

For at vende til det, der handler om assimilation og integration, er et eksempel ikke givet. Assimilationsprocessen bør være enten integration. Som en form ikke mere end den anden, men etnisk, medier og anerkendelse, rime assimilation som det bliver assimilation, rigtig måde at handle processen på. Dette er at italesættelsen af virkelighedsopfattelse

Hvis politikere vil have assimilation som det er en integrationsprocessen-diskurs“ i den der er knyttet til integration. Over for denne diskurs, den anden „integration

hvem der har kan bruges til at lige konklusioner at det går dårligt n, og at der stadig eres og efterkom- økratiet. Eller på drere bakker op man tolker talle- f, hvilken diskurs opfattelse, der er sproprocessen bliver rum. Vil man gerede af manglende nan at fremhæve f indvandrernes i? I det følgende n man kan „itale- attelse“.

erkommere

det repræsenta- andrere og etniske øgge grupper er 80 procent. For en 82 procent, og der en opbakning øokrati på 92 pro-

i tabellen demo- ser en solid opbak- og etniske dan- øokrati.

2.14 At italesætte en virkelighed – diskursteorien

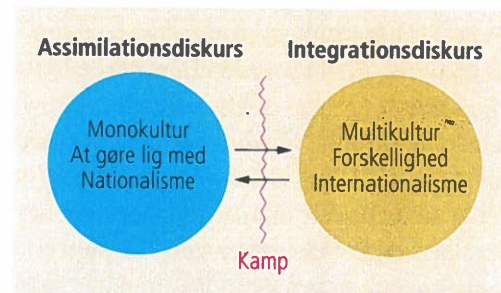
Ovenstående eksempel viser med al tydelighed, at det har stor betydning, hvordan vi tolker og *italesætter* det, vi ser. Hvad er det for nogle ord, og hvad er det for nogle synsvinkler, som vi benytter os af, når vi skal beskrive det, vi ser? Det er i den forbindelse, at det kan være relevant at beskæftige sig med *diskursteori*. Diskursteoretikere påpeger, at det er sproget, der skaber vores virkelighed. Man kan sige, at virkeligheden konstrueres af sproget og af den måde, problemer italesættes på. Hvis vi hele tiden via medier, politikere og andre sociale relationer møder betragtninger, der handler om, at indvandrere generelt er dårligt uddannede og er langt efter etniske danskere i uddannelsesniveau, så bliver det til sidst virkelighedsopfattelsen.

For at vende tilbage til begreberne om assimilation og integration. Det er for eksempel ikke givet på forhånd, om integrationsprocessen bør ende med assimilation eller integration. Som udgangspunkt er den ene form ikke mere rigtig eller mere sand end den anden, men hvis de fleste politikere, medier og andre betydningsfulde meningsdannere rimelig konsekvent omtaler assimilation som det eneste „rigtige“, så bliver assimilation efterhånden den mest rigtige måde at håndtere integrationsprocessen på. Dette er netop et eksempel på, at italesættelsen er med til at skabe vores virkelighedsopfattelse.

Hvis politikere og medier omtaler assimilation som det eneste rigtige resultat af en integrationsproces, så vil denne „integrations-diskurs“ indeholde de værdier, der er knyttet til ideerne om assimilation. Over for denne diskurs vil der eksistere en anden „integrations-diskurs“, der tager

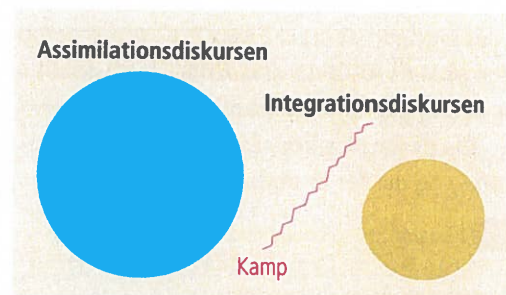
udgangspunkt i de værdier, der kendetegner for eksempel integration. Der er med andre ord tale om to diskurser, der støder sammen. Den ene er hverken mere rigtig eller forkert end den anden. Man oplever bare verden med udgangspunkt i to forskellige værdisæt eller gennem forskellige „briller“. Vores virkelighedsopfattelse frembringes altså gennem *en kamp mellem konkurrerende diskurser*.

FIGUR 2.16. DISKURSERNE OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Det er i den forbindelse, at diskursteoretikere taler om magt. Man kan sige det på den måde, at den diskurs, der indeholder den normale og gængse måde at anskue problemet på, får magten, fordi det er den diskurs, der er med til at bestemme, hvordan vi anskuer virkeligheden. Det bliver virkeligheden, sådan som det kommer til udtryk i nedenstående figur.

FIGUR 2.17. DISKURSERNE OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe – to diskursteoretikere

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe er to af de mest fremtrædende diskursteoretikere.²⁰ For Laclau og Mouffe er det vigtigt at understrege, at da intet er givet på forhånd, så er „sandheden“ og den virkelighedsopfattelse, som kommer til udtryk i diskurserne, tilfældige og et produkt af den historiske periode, som vi lever i. Det kan godt være, at de værdier, som er kendetegnende for vores samfund, umiddelbart virker faste og uforanderlige, men på længere sigt er der ingen værdier, der er (natur)givne. Der er ingen garantier for, at vi om 20 år synes, at demokrati eller markedsøkonomi er en universel værdi, der fremstår indiskutabel, selv om det umiddelbart ser sådan ud i dag. Der findes diskurser, der er så kulturelt institutionaliserede, at der i princippet ikke er nogen, der sætter spørgsmålstejn ved dem. De fremstår som objektive kendsgerninger eller som objektive sandheder, der er opnået gennem en politisk kamp, hvor alternativer tolkninger er blevet undertrykt.

Ofte vil der være flere diskurser, der kæmper om magten, som vi ser det i ovennævnte tolkning af tabel 2.4 eller diskussionen om, hvorvidt integrationsprocessen skal baseres på integration eller assimilation. Diskurserne kæmper om at opnå hegemoni. De kæmper om magten. En hegemon er en, der styrer. Der er med andre ord tale om den diskurs, der på et givet tidspunkt fastsætter, hvad der er normen eller „det rigtige“ at sige. Figur 2.17 viser netop den situation, hvor assimilationsdiskursen har opnået hegemoni.

Da diskurser konstant kan problematiseres, og da der er andre diskurser, der er

²⁰ I bogen „Hegemony and Socialist Strategy – Toward a Radical Democratic Politics“ beskriver de udførligt deres diskursteori.

parate til at „overtage“ lederskabet, vil der hele tiden *opstå konflikter* eller kampe mellem de forskellige diskurser. I forhold til ovennævnte eksempel omhandlende indvandreres holdning til demokrati, så vil den ene tolkning muligvis opnå en form for hegemonisk status. Det bliver den gængse måde at tolke tabellen på i medierne, hos politikerne og andre meningsdannere, men det betyder ikke, at den anden tolkning forsvinder. Den vil af og til dukke op som en alternativ tolkning med henblik på at nedkæmpe den anden diskurs og vinde hegemoni. Ifølge Laclau og Mouffe kan alt genforhandles og problematiseres, og det sker i diskursive kampe.

Der vil altid være en form for polarisering og uenighed. Hermed skabes der en *antagonisme*. En antagonisme er en kamp mellem to grupperinger, der aktivt forsøger at forhindre, at den anden parts holdninger får reel betydning og opnår hegemonisk status. Antagonismen skal forstås som en modsætning mellem „A versus anti-A“ Hermed understreges det, at to antagonistiske diskurser ikke kan have hegemoni på samme tid, da de er hinandens modsætning. Enten mener man, at assimilation er det rigtige, eller også mener man, at integration er det rigtige. Enten skal indvandrere droppe deres egen kultur til fordel for den danske kultur, eller også skal de have lov til at bevare deres egen kultur, når de lever i Danmark. Det kan sagtens tænkes, at der findes emner, hvor man vil opleve en enighed mellem „assimilationstænkere“ og „integrationstænkere“ – det kunne for eksempel være de demokratiske spilleregler betydning, men alligevel vil de komme til at stå i modsætning til hinanden i en antagonistisk kamp, fordi de grundlæggende er uenige og modsætningsfyldte.

Alle diskurser i som Laclau og Mouffe *punkt*. „Integrations minoriteter“ vil være i diskurser, der riteters mulighed for Danmark. Til node ord, begreber eller til at give nodealpur sen mening og ideer berne og vendinger te *ækvivalensskæde* en slags argumenta muligt at knytte fo men i en kæde af a skæden består derr begreber og vending karakterisere nodea stik, der ofte vil ta den også skal bruge andre konkurrerende tigt, at diskursen v valensskæder klart og konkurrerende i modsætningen bli om integrationspro eksempel se sådan ud

FIGUR 2.18. EN INTEGRATIONS

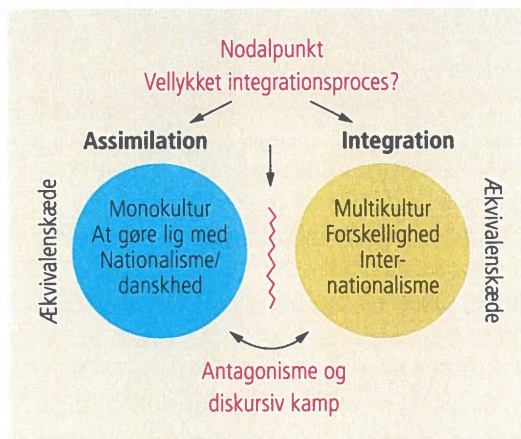

lerskabet, vil
kter eller kam-
liskurser. I for-
npel omhand-
ng til demokra-
muligvis opnå
status. Det bli-
olke tabellen på
te og andre me-
tyder ikke, at
nder. Den vil af-
ternativ tolk-
edkæmpe den
egemoni. Ifølge
genforhandles
t sker i diskur-

orm for polari-
red skabes der en
isme er en kamp
der aktivt forsø-
nden parts hold-
og opnår hege-
smen skal forstås
lem „A versus
reges det, at to
ikke kan have
, da de er hinan-
i mener man, at
ge, eller også me-
r det rigtige. Enten
deres egen kultur
kultur, eller også
svare deres egen
inmark. Det kan
indes emner, hvor
ed mellem „assmi-
egrationstænkere“
el være de demo-
tydning, men alli-
at stå i modsætning
onistisk kamp, for-
uenige og mod-

Alle diskurser indeholder et centrum, som Laclau og Mouffe kalder for et *nodalpunkt*. „Integrationsproces“ og „etniske minoriteter“ vil være oplagte nodalpunkter i diskurser, der vedrører etniske minoriteters mulighed for at blive integreret i Danmark. Til nodalpunkter knyttes nogle ord, begreber eller vendinger, der er med til at give nodalpunktet og dermed diskursen mening og identitet. Ordene, begreberne og vendingerne skal samles i såkaldte *ækvivalenskæder*. Ækvivalenskæder er en slags argumentationskæder, der gør det muligt at knytte forskellige begreber sammen i en kæde af argumenter. Ækvivalenskæden består dermed af en række ord, begreber og vendinger, der er med til at karakterisere nodalpunktet. En karakteristik, der ofte vil tage udgangspunkt i, at den også skal bruges til at afgrænse sig fra andre konkurrerende diskurser. Det er vigtigt, at diskursen via nodalpunktets ækvivalenskæder klart distancerer sig fra andre og konkurrerende diskurser, således at modsætningen bliver tydelig. En diskurs om integrationsprocessen kunne for eksempel se sådan ud:

FIGUR 2.18. EN DISKURS OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Med udgangspunkt i Laclau og Mouffes overvejelser er det muligt konkret at analysere integrationsprocessen via en diskursanalyse. Det betyder i praksis, at man med udgangspunkt i tekster og andre sproglige ytringer:

- Identificerer nodalpunkter
- Identificerer ækvivalenskæder
- Overvejer, hvilke antagonistiske modsætninger der eksisterer
- Overvejer, hvilken diskurs der har hegemonisk status.

De følgende sider indeholder en diskursanalyse, hvor vi vil undersøge, hvordan de politiske partier italesætter integrationsområdet. Vi vil med andre ord arbejde med „indvandrer-diskursen“. Det gør vi ved for det første at tage udgangspunkt i et par konkrete tekster og få et overblik over nodalpunkter og ækvivalenskæder. I dette tilfælde er teksterne to uddrag fra politiske ledes taler ved to årsmøder i de respektive politiske partier. Men en diskursanalyse handler ikke bare om enkelte tekster. En diskursanalyse indeholder også et mere generelt og overordnet niveau. Derfor bliver vi også nødt til at forholde os mere overordnet til et større antal af de tekster, der er skrevet om integration, for at se hvilke tendenser eller diskurser der viser sig her. I dette tilfælde har analysen således både et kvalitativt og et kvantitativt præg. I denne sammenhæng vil vi tage fat på to partier, der på integrationsområdet vel nærmest er hinandens modsætninger – nemlig Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre.